

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
OŚRODEK INFORMACJI 693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET <http://www.cbos.pl>
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/30/2001

OCENY SYTUACJI GOSPODARCZEJ I WARUNKÓW MATERIALNYCH W NIEKTÓRYCH KRAJACH EUROPY ŚRODKOWEJ I WSCHODNIEJ

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LUTY 2001

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

W ramach prowadzonej przez CBOS współpracy z instytutami badania opinii publicznej z innych krajów Europy Środkowej i Wschodniej co pół roku badamy oceny i prognozy dotyczące warunków materialnych gospodarstw domowych oraz sytuacji gospodarczej poszczególnych państw. Oprócz uczestniczących we wspólnych comiesięcznych badaniach instytutów z Czech (IVVM) i Węgier (TÁRKI), tym razem przyłączyły się też ośrodki z Litwy (VILMORUS), Rosji (WCIOM), Ukrainy (KIIS) oraz Słowenii (Uniwersytet w Lublanie)¹.

OCENY SYTUACJI GOSPODARCZEJ

W opinii badanych sytuacja gospodarcza krajów Europy Środkowej (z wyjątkiem Słowenii) jest niekorzystna. Respondenci z państw byłego ZSRR również źle oceniają stan gospodarki kraju.

Połowa ankietowanych Czechów (49%) i blisko trzy piąte Polaków (57%) wyraża negatywne opinie o sytuacji gospodarczej swoich krajów. Na Węgrzech więcej jest ocen neutralnych (52%) niż negatywnych (34%), natomiast pozytywne opinie o sytuacji gospodarczej są równie rzadkie jak w Czechach i w Polsce. W stosunku do wyników poprzednich sondaży oceny stanu gospodarki zarówno Czech, jak i Węgier wyraźnie się poprawiają, co znajduje wyraz w tym, że systematycznie maleje odsetek złych ocen, podczas gdy w Polsce utrzymuje się na mniej więcej tym samym poziomie.

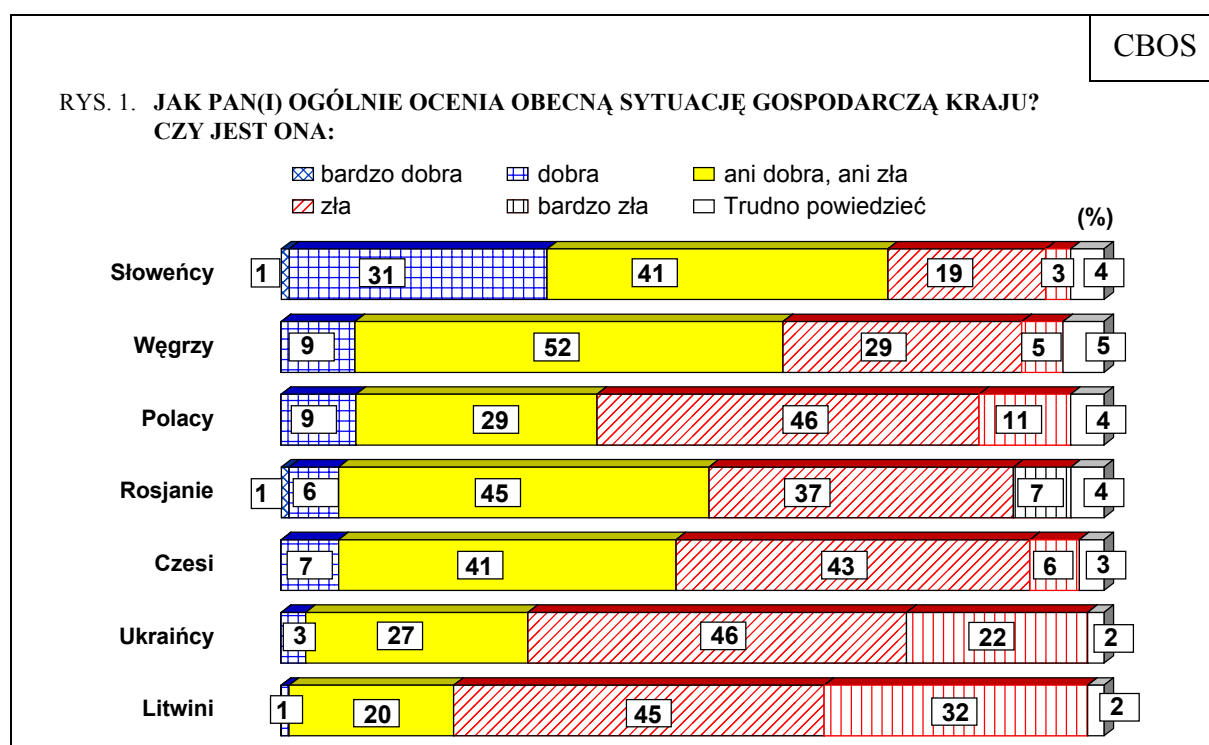
¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (128) przeprowadzono w dniach 5-8 stycznia 2001 roku na 1069-osobowej reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski. Sondaż w Czechach (IVVM) zrealizowano w dniach 1-8 stycznia 2001 (N=989), na Węgrzech (TÁRKI) 9-15 stycznia 2001 (N=1522), na Litwie (VILMORUS) 18-22 stycznia 2001 (N=1012), w Rosji (WCIOM) 19-22 stycznia 2001 (N=1600), na Ukrainie (KIIS) 3-17 stycznia 2001 (N=1995) oraz w Słowenii (Uniwersytet w Lublanie) 29-31 stycznia (N=948).

Ponad dwie piąte Rosjan (45%) wyraża neutralne opinie o sytuacji gospodarczej kraju - sądzi, że jest ona *ani dobra, ani zła*. Prawie taki sam odsetek ocenia ją negatywnie (44%). Wyjątkowo niekorzystne są oceny stanu gospodarki Ukrainy i Litwy: trzy czwarte Litwinów (77%) i dwie trzecie Ukraińców (68%) uważa, że sytuacja gospodarcza kraju jest zła lub bardzo zła. Do nielicznych należą osoby, które są przeciwnego zdania.

Słoweńcy zdecydowanie najlepiej spośród badanych społeczeństw oceniają sytuację gospodarczą kraju. Oceny pozytywne przeważają nad negatywnymi, ale najliczniejszą grupę stanowią badani wyrażający opinie neutralne.

Tabela 1

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację gospodarczą kraju? Czy jest ona:	Czesi				Węgrzy				Polacy			
	1999		2000		1999		2000		1999		2000	
	VII	I	VII	I	VII	I	VII	I	VII	I	VII	I
	w procentach											
- bardzo dobra	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- dobra	4	4	6	7	3	6	8	9	10	12	8	9
- ani dobra, ani zła	22	30	37	41	44	46	48	52	30	33	30	29
- zła	58	51	46	43	40	37	33	29	41	40	47	46
- bardzo zła	14	12	9	6	9	8	8	5	12	10	11	11
Trudno powiedzieć	2	3	2	3	4	4	3	5	7	5	4	4

Zmiany, jakie w ciągu minionego roku zaszły w gospodarce kraju, Polacy oceniają gorzej niż Węgrzy i Ukraińcy. Ponad połowa Polaków uważa, że sytuacja gospodarcza uległa pogorszeniu. Natomiast na Węgrzech i na Ukrainie największą grupę stanowią ankietowani, którzy sądzą, że sytuacja gospodarcza pozostała mniej więcej taka sama. (Pytanie to nie było zadawane w innych krajach.)

Tabela 2

Czy uważa Pan(i), że w ciągu minionych dwunastu miesięcy sytuacja gospodarcza kraju:	Węgrzy	Polacy	Ukraińcy
	I 2001		
	w procentach		
- poprawiła się	22	7	24
- pozostała mniej więcej taka sama	40	34	41
- pogorszyła się	31	54	31
Trudno powiedzieć	7	5	4

OCZEKIWANIA ZMIAN SYTUACJI GOSPODARCZEJ

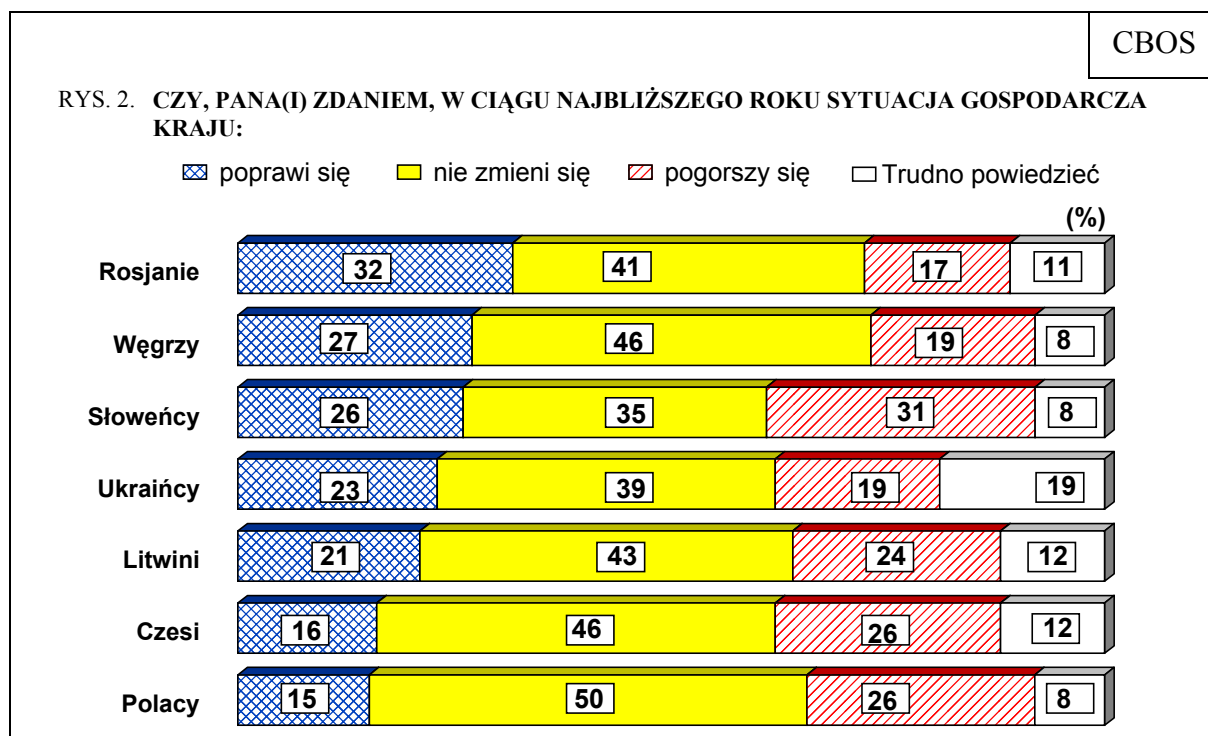
Polacy i Czesi w zasadzie nie różnią się w przewidywaniach dotyczących rozwoju sytuacji gospodarczej kraju w najbliższym czasie - zbliżone odsetki (odpowiednio 50% i 46%) uważają, że ona się nie zmieni, a grupy pesymistów są większe niż optymistów. Opinie Węgrów w tej kwestii są bardziej optymistyczne: ponad jedna czwarta przewiduje poprawę sytuacji gospodarczej w ciągu najbliższego roku, a jedna piąta - jej pogorszenie. Trzeba dodać, że optymizm Węgrów systematycznie rośnie.

Rosjanie stosunkowo pozytywnie zapatrują się na rozwój gospodarki kraju - grupa optymistów (32%) jest niemal dwukrotnie liczniejsza niż pesymistów (17%). Na Litwie oraz na Ukrainie odsetki badanych spodziewających się poprawy sytuacji gospodarczej i przewidujących jej pogorszenie są zbliżone, przy czym na Ukrainie nieco więcej jest prognoz optymistycznych, a na Litwie - pesymistycznych.

Słoweńcy, którzy najlepiej oceniają sytuację gospodarczą kraju, mają podzielone opinie na temat prognoz w tej dziedzinie. Grupy przewidujących pogorszenie sytuacji ekonomicznej i uważających, że ona się nie zmieni, są liczebnie zbliżone. Optymistów jest nieznacznie mniej.

Tabela 3

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja gospodarcza kraju:	Czesi				Węgrzy				Polacy			
	1999		2000		1999		2000		1999		2000	
	VII	I	VII	I	VII	I	VII	I	VII	I	VII	I
	w procentach											
- poprawi się	11	17	16	16	19	21	22	27	15	16	13	15
- nie zmieni się	43	46	53	46	39	43	44	46	44	52	47	50
- pogorszy się	39	25	21	26	33	28	26	19	29	22	29	26
Trudno powiedzieć	8	12	10	12	9	9	8	8	12	10	11	8

OCENY WARUNKÓW MATERIALNYCH

Warunki materialne gospodarstw domowych najlepiej oceniają Słoweńcy: 45% uważa, iż są one dobre, a 37% - że ani dobre, ani złe. Jedynie co szósty sądzi, że jego warunki życiowe są złe.

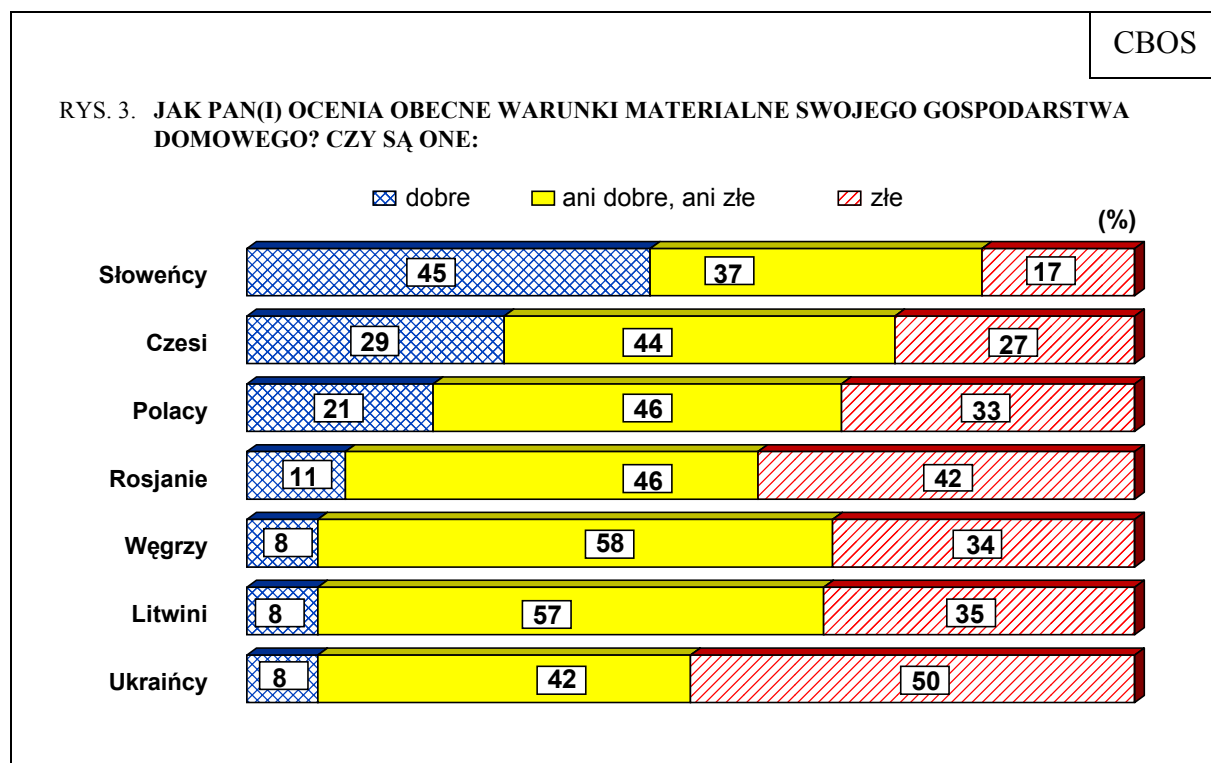
Najliczniejsze grupy Polaków, Czechów i Węgrów sądzą, że warunki materialne ich gospodarstw domowych są przeciętne - *ani dobre, ani złe*. Wśród pozostałych badanych w Polsce, a zwłaszcza na Węgrzech przeważają opinie negatywne, w Czechach natomiast

odsetki dobrych i złych ocen są porównywalne. Interesujące jest przy tym, że - ogólnie rzecz biorąc - oceny materialnych warunków bytu lepsze są w Polsce niż na Węgrzech.

W Rosji, na Litwie i na Ukrainie oceny warunków materialnych są generalnie niższe niż w pozostałych krajach (z wyjątkiem Węgier). Trzeba podkreślić, że szczególnie liczne są grupy badanych źle oceniających warunki życia na Ukrainie i w Rosji. Ponad dwie piąte Rosjan i połowa Ukraińców twierdzi, że warunki materialne ich gospodarstw domowych są złe.

Tabela 4

Jaka Pan(i) ocenia obecne warunki materialne swojego gospodarstwa domowego? Czy są one:	Czesi				Węrzy				Polacy			
	1999		2000		2001		1999		2000		2001	
	VII	I	VII	I	VII	I	VII	I	VII	I	VII	I
	w procentach											
- dobre	24	27	23	29	9	8	9	8	19	22	19	21
- ani dobre, ani złe	49	50	52	44	54	56	53	58	47	46	49	46
- złe	27	23	25	27	37	36	38	34	34	32	32	33

Tylko Węgrzy, Polacy i Ukraińcy oceniali, czy w ciągu minionego roku warunki materialne ich gospodarstw domowych uległy zmianie. We wszystkich trzech krajach blisko połowa badanych sądzi, że pozostały one mniej więcej takie same. Polacy są jednak bardziej krytyczni niż Węgrzy i Ukraińcy: 45% badanych w Polsce uważa, że w ciągu ostatnich dwunastu miesięcy warunki materialne ich gospodarstw domowych się pogorszyły (na Węgrzech i Ukrainie odpowiednio 38% i 34% wskazań).

Tabela 5

Czy w ciągu ostatnich dwunastu miesięcy warunki materialne Pana(i) gospodarstwa domowego:	Węgrzy	Polacy	Ukraińcy
	I 2001		
	w procentach		
- poprawiły się	16	8	16
- pozostały mniej więcej takie same	46	46	48
- pogorszyły się	38	45	34
Trudno powiedzieć	0	1	2

OCZEKIWANIA ZMIAN WARUNKÓW MATERIALNYCH

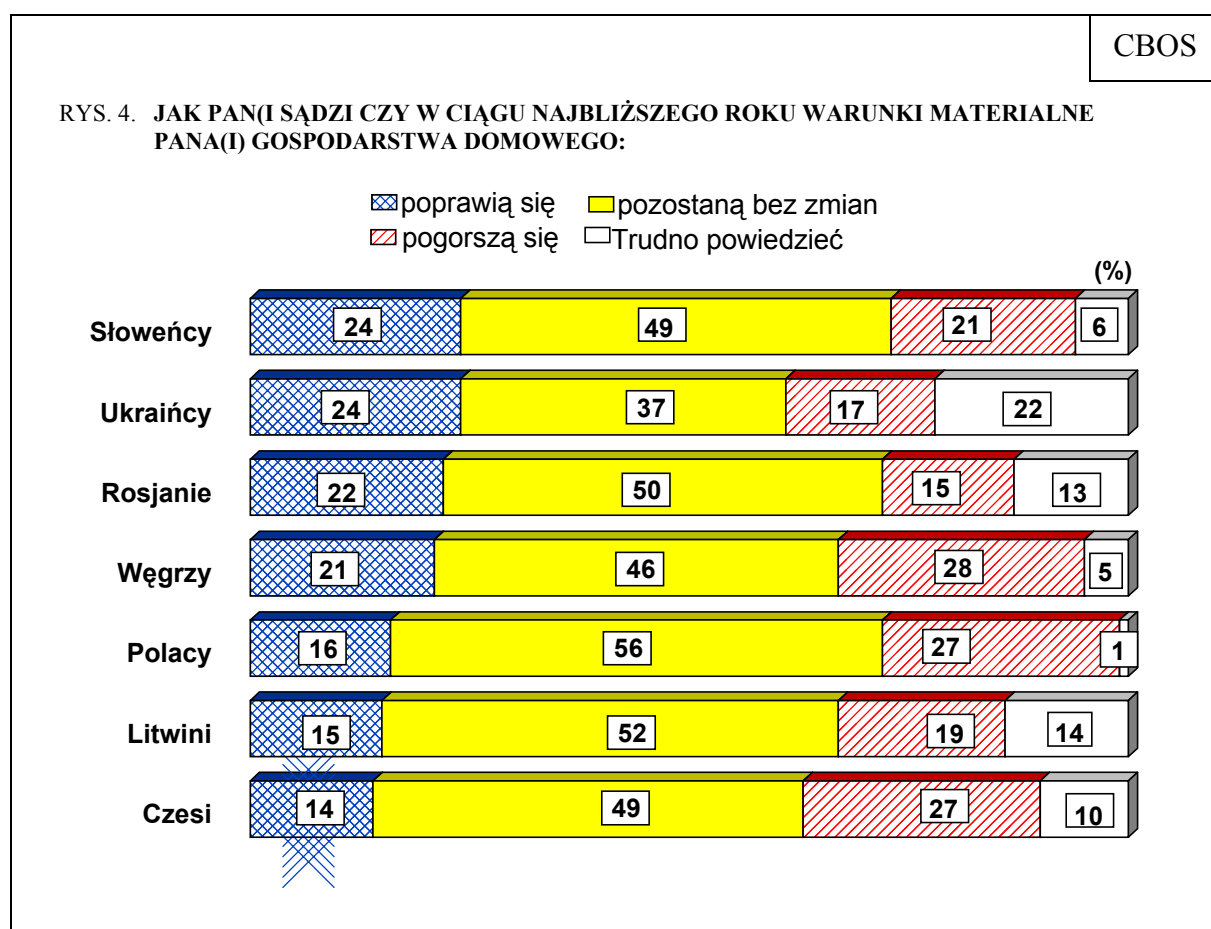
Respondenci z krajów Europy Środkowej są stosunkowo pesymistyczni, jeżeli chodzi o przewidywania dotyczące warunków materialnych ich gospodarstw domowych w najbliższym czasie. Mniej więcej połowa Węgrów, Czechów i Polaków sądzi, że w tym roku nie ulegną one zmianie, a liczba oczekujących poprawy jest wyraźnie mniejsza niż przewidujących pogorszenie.

Bardziej optymistyczni są Rosjanie i Ukraińcy. Prawdopodobnie uważają oni (dotyczy to zwłaszcza badanych ukraińskich), że w trudnej sytuacji, w jakiej się znajdują, dalsze pogorszenie nie jest możliwe.

Na Litwie, a także w Słowenii odsetki optymistów i pesymistów są zbliżone, przy czym w Słowenii nieznacznie więcej jest tych pierwszych, a na Litwie - tych drugich.

Tabela 6

Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku warunki materialne Pana(i) gospodarstwa domowego:	Czesi			Węgrzy			Polacy		
	I 2000	VII 2000	I 2001	I 2000	VII 2000	I 2001	I 2000	VII 2000	I 2001
	w procentach								
- poprawią się	21	19	14	16	21	21	18	14	16
- pozostaną bez zmian	40	45	49	42	42	46	57	56	56
- pogorszą się	26	25	27	35	31	28	24	29	27
Trudno powiedzieć	13	11	10	7	6	5	1	1	1

Oceny sytuacji gospodarczej kraju i oceny warunków materialnych gospodarstwa domowego wydają się uwarunkowane przez odmienne czynniki. O ile poczucie ubóstwa lub dobrobytu wiąże się, jak można sądzić, z rzeczywistą sytuacją materialną ludności (odstępstwem od tej reguły są Węgrzy), o tyle opinie o sytuacji gospodarczej kraju są raczej luźno powiązane z jego sytuacją ekonomiczną. W przypadku ocen stanu gospodarki prawdopodobnie decydującą rolę odgrywają opinie prezentowane w mediach, a także interpretacje dokonywane przez elity polityczne i gospodarcze. Natomiast w przypadku postrzegania sytuacji materialnej gospodarstw domowych w większym stopniu decydują czynniki „obiektywne” - badani z poszczególnych krajów są w stanie stwierdzić, jak wypadają na tle innych, i odpowiednio oceniają swoje warunki życiowe.

Opracował

Michał WENZEL